

500 LAT REFORMACJI 1517–2017

260 LAT SPOŁECZNOŚCI EWANGELICKIEJ W DOBRODZIENIU

Minęło 500 lat od dnia, gdy Martin Luther, ogłaszając swoją naukę w Wittenberdze w formie 95 tez, wezwał Kościół do odnowy, do nawrócenia. To wydarzenie zapoczątkowało reformę doktrynalną i wywołało religijne i polityczne podziały wśród chrześcijan. Zapoczątkowana została nowa religia ewangelicko-augsburska. W „Wyznaniu augsburskim” (1530) zostały zawarte podstawowe założenia ewangelicyzmu: „Sola scriptura” – tylko Pismo Święte jest jedynym źródłem nauczania, „Sola fide” – tylko wiara jest podstawą do usprawiedliwienia człowieka przed Bogiem, „Sola gratia” – zbawienie uzyskuje się dzięki łasce Bożej a nie własnym dobrym uczynom choć koniecznym, „Solus Christus” – tylko w Jezusie Chrystusie chrześcijanin może odnaleźć drogę do zbawienia, „Soli Deo gloria” – wszelka chwała należyta jest jedynie Bogu.

Luteranizm (zwany też od 1529 protestantyzmem) wcześniej dotarł na Śląsk, należący wówczas do Królestwa Czech. Lenni książęta śląscy i szlachta coraz częściej wiązała się z Kościołem ewangelickim. Luteranizm na Śląsku rozwinął się zwłaszcza za czasów tolerancyjnego biskupa wrocławskiego Baltazara von Promnitz (1539–1562). Jednakże pod koniec XVI wieku w Kościele rzymskokatolickim zaczęły się nasilać ataki kontrreformacji.

W wyniku wojny trzydziestoletniej (1618–1648), w końcu XVII wieku, Górny Śląsk, na powrót stał się katolicki. Wyznawanie ewangelicyzmu stało się nielegalne, kościoły protestanckie przejął Kościół rzymskokatolicki. Częściowe przywrócenie swobód religijnych nastąpiło po 1707 roku. Na Śląsku i Morawach fundamentem trwania luteranizmu był Kościół Jezusowy w Cieszynie.

Po wojnach śląskich (1740–1742, 1744–1745, 1756–1763) z chwilą włączenia Śląska w skład państwa pruskiego, które sprzyjało protestantyzmowi, sytuacja ewangelików

MARTIN LUTHER, mal. Lucas Cranach młodszy, 1564

Muzeum Narodowe w Warszawie - domena publiczna

uległa znacznej poprawie. Pełne zrównanie w prawach z katolikami zostało zagwarantowane „patentem protestanckim cesarza Franciszka Józefa” w 1861 roku. Ewangeliści mogli już organizować parafie z proboszczem i radą parafialną, budować kościoły, do dawnych domów modlitwy mogli dobudowywać wieże, zawieszać dzwony i wstawiać organy.

Po zakończeniu II wojny światowej wielu luteran zostało wysiedlonych ze względów narodowościowych lub wyznaniowych. Pozostali parafianie mieli problemy z odzyskaniem świątyń i majątku kościelnego. Pierwszy powojenny Synod Kościoła został zwołany w 1950 roku. Do 1989 roku zakres działalności kościelnej musiał być uzgadniany z władzami państwowymi. Od 1994 roku obowiązują nowe regulacje w stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

Jedną z sześciu diecezji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce jest diecezja katowicka. Biskupem diecezjalnym jest ks. Marian Niemiec. W październiku 2017 roku w kościele ewangelickim Zmartwychwstania Pańskiego w Katowicach odbyło się ekumeniczne nabożeństwo z okazji jubileuszu 500-lecia Reformacji. Wspólnie modlili się zwierzchnicy kilku Kościołów. Wśród nich byli m.in. zwierzchnik Kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce bp Jerzy Samiec, prymas Polski abp Wojciech Polak, biskup metropolii górnośląskiej abp Wiktor Skworec, biskup diecezji opolskiej Andrzej Czaja, biskup diecezji gliwickiej Jan Kópiec.

♦♦♦♦

W latach 1748–1927 dobrodzieńskie dobra [Herrschaft Guttentag] należały do pruskich i saksońskich rodów szlacheckich, książęcych i królewskich: v. Bornstädt, v. Schöneich-Carolath, v. Dalwigk, v. Burghaus, v. Schlabrendorf, v. Sobeck, v. Stümer, v. Braunschweig, Wettin von Sachsen. Następnie majątki dworskie nabyło państwo niemieckie.

Wyznawcami Kościoła ewangelickiego w regionie dobrodzieńskim była w większości ludność napływowa z terenu Niemiec i Czech – wojskowi, rzemieślnicy obsługujący dworskie kuźnie i wielkie piece oraz (od połowy XIX wieku) przedsiębiorcy, w związku z rozwojem przemysłu górniczego i hutniczego na Górnym Śląsku. W połowie XVIII wieku w Dobrodzieniu mieszkało zaledwie kilku protestantów. Przynależeli do gminy ewangelickiej w Molnej [Mollna], gdzie od 1758 roku istniał drewniany kościół ewangelicki. Z tego okresu pochodzi marmurowa płyta fundacyjna księżniczki Charlotte von Schwarzburg dla zboru ewangelickiego w Molnej z 1757 roku o wymiarach 865 x 1280 x 44 (mm), przechowywana w Muzeum Regionalnym w Dobrodzieniu. Napis na płycie głosi: „Das evangelische Kirchen System hierorts gründete im Jahre 1757 die Princess Charlotte von Schwarzburg vermählt an den Freien Standesherrn Grafen von Reichenbach auf Gosschütz [Tutejszy kościół ewangelicki założyła w roku 1757 księżniczka Charlotte von Schwarzburg, poślubiona Wolnemu Panu von Reichenbach hrabiemu na Goszczu]”.

Płyta fundacyjna zboru w Molnej z roku 1757

Muzeum Regionalne w Dobrodzieniu/foto P. Mrozek

Wówczas w Zborowskim [Sórowski] działała fabryka fajek, którą prowadzili ewangelicy. W połowie XIX wieku do zboru w Molnej należało ok. 180 ewangelików. 150-lecie istnienia gminy i 50-lecie budowy murowanego kościoła (1858) obchodzono w 1908 roku. Świątynia ponownie została przebudowana w 1933 roku. Opuszczony i niszczący zbor, który był już tylko budynkiem gospodarczym został zburzony ok. 1972 roku. Na molniańskim Zopiecu, czyli przy drodze do Zborowskiego są ślady cmentarza – rozbite nagrobki, kilka płyt nagrobnych leżących na ziemi. W 1960 roku istniał tu jeszcze nagrobek klasycystyczny z 1801, lany z żelaza, w kształcie wazonu na postumencie oraz dwie płyty nagrobne

z żelaza z lat 1804 i 1811. Natomiast do naszych czasów w dobrym stanie zachowały się organy z kościoła w Molnej. Zostały wykonane w pierwszym dziesięcioleciu XX wieku przez firmę Schlag und Söhne. W latach 1962–2002 znajdowały się w kaplicy ewangelickiej w Siemianowicach Śląskich. Instrument został sprowadzony do parafii częstochowskiej w 2002 roku, o czym poinformowano w artykule opublikowanym z okazji koncertu muzyki organowej w kościele ewangelicko-augsburskim w sierpniu 2017 roku. Księgi metrykalne parafii ewangelickiej w Molnej zostały udostępnione na stronach internetowych.

W sierpniu 1768 roku ewangelików z Dobrodzienia objęła swym zasięgiem nowo powstała parafia w Ozimku [Malapane], gdzie w latach 1767–1821 nabożeństwa odbywały się w sali pałacowej zamku hutniczego, a później w kościele zbudowanym według projektu Karla Friedricha Schinkela. Pastorami w Ozimku byli: Johann Richter (1767–1818) i Georg Friedrich Wilhelm Quint (1818–1859).

W 1803 roku erygowano, wyodrębnioną z Ozimka, parafię w Grodzie [Friedrichsgrätz]. Choć odległa tylko 12 km od Dobrodzienia, droga do kościoła była dla ewangelików wciąż uciążliwa. W latach 1821–1837 pastorem był tam Peter Schickora [Petr Šikora z Husinec, ur. w 1797], z Jednoty Braci Czeskich. Ponieważ Grodziec [Bedřichův Hradec, Friedrichsgrätz] był już przeludniony, pastor Schickora w 1830 roku założył koło Strze-

lec Opolskich [Groß-Strehlitz] wieś i parafię dla 60 rodzin pn. Piotrówka [Petrův Hradec, Petersgrätz].

Pierwotny kościół ewangelicki w Ozimku [Malapane]

Zbiory cyfrowe MTRDZ

Kościół ewangelicki w Grodźcu [Friedrichsgrätz]

Zbiory cyfrowe MTRDZ

W Dobrodzieniu w latach 1812 – 1816 – 1825 – 1831 – 1843 mieszkało odpowiednio 36 – 49 – 59 – 110 – 114 ewangelików. 20 września 1834 roku poborca podatkowy Konrad Grösch, urzędnicy sądu miejskiego Gottlob Bancke i August Arnt wystąpili z inicjatywą założenia w Dobrodzieniu gminy ewangelickiej i odprawiania raz w miesiącu nabożeństwa w katolickim, przytułkowym, drewnianym kościółku świętego Walentego. Nabożeństwa miał odprawiać pastor z Grodźca Peter Schickora. Ksiądz-biskup we Wrocławiu wyraził zgodę na użytkowanie katolickiego kościoła przytułkowego 3 lutego 1837 roku. Na członków zarządu wybrano Banckego, późniejszego burmistrza, intendanta Friedricha Weishaupta i skarbnika Augusta Arnta. Mistrz piekarniczy Samuel Przyrembel przyjął obowiązki kościelny. Pierwsze nabożeństwo odbyło się 19 lutego 1837 roku. W tymże roku założono ewangelicką księgę metrykalną ślubów; prowadzono ją w latach 1837–1937 wraz z odpisem sądowym od 1846. Ewangelicka księga metrykalna chrztów została założona wcześniej – w 1833 roku i była prowadzona w latach 1833–1937. Zarząd kościelny zamierzał również założyć w Dobrodzieniu z funduszy państwowych prywatną szkołę dla 24 uczniów, ponieważ dzieci musiały uczęszczać do szkoły katolickiej, a konfirmandy do Grodźca. Rząd pruski kilkakrotnie odrzucał podania.

Po śmierci pastora Schikory (19 X 1837), nowym pastorem w Grodźcu 31 X 1838 roku został Carl Ludwig

Księga metrykalna z Dobrodzienia [Guttentag], 1830
Zbiory cyfrowe MTRDZ

Appenroth z Bodzanowic [Botzanowitz]. Appenroth przejął również funkcję pastora w Dobrodzieniu. Ludwig Appenroth był proboszczem w Grodźcu w latach 1838–1851.

W październiku 1841 roku Stowarzyszenie Rodzinne założyło w Dobrodzieniu ewangelicką szkołę. Gottlieb Pathe w prywatnym domu nauczał 24 chłopców i 13 dziewcząt, w tym 2 katolickich i 9 żydowskich dzieci. Szkoła składała się z klasy elementarnej oraz realnej, w której nauczano m.in. łaciny, francuskiego i geometrii. Istniała do 1845 roku, została rozwiązana z powodu niskiej liczebności uczniów.

22 marca 1846 roku dobrodzieńscy ewangelicy powzięli decyzję o budowie własnego kościoła. Wówczas dysponowali już kapitałem początkowym w wysokości 803

talarów. Ponadto książę Wilhelm von Braunschweig przekazał cegłę o wartości 400 talarów, Victor książę raciborski i posiadacz Zębówic ofiarował na ten cel tarcicę wartą 50 talarów, właściciel majątku gwoździńskiego Friedrich von Löbbecke przekazał drewno budowlane o wartości 150 talarów, a dzierżawca huty Josef Piegsa – szkło do okien warte 60 talarów. Ewangelicy z Dobrodzienia otrzymali również wsparcie w innej formie.

1 czerwca 1846 roku wybuchł ogromny pożar, który doszczętnie zniszczył centralną część miasta, w tym ratusz z sądem, średnio-wieczny kościół katolicki, synagogę, folwark dworski wraz z pałacem, łącznie 136 domów i 145 zabudowań gospodarczych. Społeczność katolicka potrzebowała teraz barokowego kościółka świętego Walentego, jedynej cudownie ocalałej z pożaru świątyni. Ewangelicy byli zmuszeni odprawiać nabożeństwa raz w miesiącu przez półtora roku w Grodźcu, potem w jednym z salonów odbudowanego zamku w Dobrodzieniu [Schloß Guttentag]. W tej sytuacji już 31 lipca 1848 wmurowali kamień węgielny pod budowę swojej świątyni. Zaciągnięto dodatkowo 400 talarów pożyczki. Pastor Appenroth w sierpniu na zebraniu towarzystwa Gustawa-Adolfa we Wrocławiu otrzymał 947 talarów, 25 srebrnych groszy zapomogi na rzecz parafii. 3 grudnia tego roku radca konsystorski Schulz z Opola i pastor Appenroth poświęcili budowaną świątynię. W 1849 roku wybudowano zakrystię po północno-wschodniej stronie i ustawio-

no prosty w wyglądzie ołtarz oraz ambonę. Z kolekt kościelnych oraz domowych uzyskano 1200 talarów – więc zakupiono w 1851 organy wykonane we Wrocławiu przez Müllera i Schulze, wyposażone w jeden manual z dziesięcioma rejestrami i jeden łącznik pedałow. Ukończono budowę wieży po stronie zachodniej i 10 sierpnia 1851 roku założono kulę wieńczącą iglicę oraz krzyż.

Ewangelicką świątynię wybudowano w zachodniej części miasta, naprzeciw kościoła św. Walentego i katolickiego cmentarza, wówczas już parafialnego. Budowę kierował majster murarski Lorenz Gonska, który nadzorował wznoszenie również innych budowli. Kościół ma 60 stóp [ok. 20 m] długości, 40 stóp [ok. 13 m] szerokości oraz 27 stóp [ok. 9 m] wysokości. Posiada 10 okien, 250 miejsc siedzących. Kościół był

pokryty dachówką, a wieża blachą cynkową. Na chórze, na życzenie wiernych, zawieszono olejny portret budowniczego kościoła pastora Appenrotha. Od samego początku kościół był otoczony zielenią.

Świątynię wznoszono w okresie budowy od podstaw miasta – mrowanego, ponieważ obowiązujące przepisy pruskiego prawa budowlanego zabraniały wznoszenia budynków drewnianych. Opis działań i zmagających budowniczych kościoła odnajdziemy w „Dokumencie dotyczącym założenia gminy ewangelickiej w Dobrodzieniu i budowy jego kościoła z dnia 10 sierpnia 1851 roku”, sporządzonym odręcznie w języku niemieckim, z pieczęcią w laku i podpisami pastora Ludwiga Appenrotha, ksiązęcego intendanta Friedricha Weishaupta, urzędnika skarbowego Augusta Arndta i królewskiego se-

Kościół ewangelicki w Dobrodzieniu [Guttentag], budowany w latach 1848–1851

Zbiory B. Gaidy/MTRDZ

Wnętrze kościoła ewangelickiego w Dobrodzieniu [Guttentag]

Zbiory H. Maziola/MTRDZ

kretarza Sądu Powiatowego Ernsta Friedricha Mielche. Do dokumentu został dołączony list, który kościelny Samuel Przyrembel napisał „na pamiątkę – dla następujących po nas rodzin”. W przejmujący sposób opisał sytuację mieszkańców Śląska w okresie Wiosny Ludów w Europie, okresie powstań narodowo-wyzwoleńczych i rewolucji, kiedy upadały monarchie i kształtowały się nowe społeczeństwa. W Dobrodzieniu również panował straszliwy głód i drożyzna na skutek długotrwałych i obfitych opadów deszczu i gradu w latach 1846–1848. Wraz z głodem szerzyły się choroby i zarazy. W tych niewyobrażalnie trudnych czasach dobrodzienieanie już w 1849 roku ukończyli budowę ratusza oraz pałacu dworskiego, zwanego zamkiem. Ewangelicy i żydowscy mieszkańcy

postawili swoje świątynie w latach 1848–1851. Jedynie parafianie św. Marii Magdaleny dopiero w 1851 roku byli w stanie rozpocząć budowę kościoła. Poświęcony został 15 listopada 1854 roku a prace zakończono 8 listopada 1860 roku.

Gmina wyznaniowa w Dobrodzieniu liczyła 150 ewangelików, kiedy w 1852 roku ceniony pastor Karl Ludwig Appenroth został przeniesiony do Międzyborza [Medzibor], gdzie sprawował posługę do 20 V 1874 roku. Wówczas dobrodzieńska gmina ewangelicka została włączona jako filia do parafii w Oleśnie, której pierwszym duszpasterzem i proboszczem w latach 11 V 1853–1 X 1883) był pastor Leopold Polko. W Dobrodzieniu pastor prowadził nabożeństwo niedzielne co dwa tygodnie. W kościelnej wieży zawisły

dwie dzwony – większy miał napis: „Anno 1854 oddał mnie W. Seitner we Wrocławiu. Chwał Boga na wysokości”, mniejszy – „Anno 1854 oddał mnie W. Seitner we Wrocławiu. Jezus Chrystus na wieki”. W 1869 roku kościół odnowiono, a w 1874 wymieniono dach. W 1867 roku obchodzono 350. rocznicę Reformacji. Z tej okazji w kościele zawieszono olejny obraz Martina Luthra, namalowany przez Rostlera, подарowany przez księżęcego administratora policyjnego Karla Johanna Langnera.

We wrześniu 1858 zarząd gminy ewangelickiej odkupił pogorzelisko o powierzchni 1 morgi wraz ze stodołą, leżące niedaleko kościoła przy ulicy Przytułkowej [Hospitalstraße] i przeznaczył na budowę szkoły. Majster murarski Lorenz Gonska położył kamień węgielny w lipcu

1859 roku. Koszty budowy szkoły wyniosły 3178 talarów. Zezwolenie rządowe na utworzenie szkoły wraz z mieszkaniem dla organisty wydano w Berlinie 28 kwietnia 1860. Poświęcenie nowo wybudowanego obiektu miało miejsce 13 sierpnia 1860 roku. W tym czasie uczęszczało do szkoły 26 dzieci z miasta i 16 ze wsi. Budowę finansowo wsparły Naczelna Rada Kościelna w Berlinie, Towarzystwo Gustava-Adolfa w Lipsku, książę brunszwicki oraz dobrodzieński magistrat. W 1861 roku nauczyciela Güricha zastąpił Andreas Julius Herrmann. Nauka przedmiotów i gimnastyka odbywały się w Dobrodzieniu od początku, wspólnie dla uczniów ewangelickich, żydowskich i katolickich.

Na podstawie przeprowadzonych obrad rządu królewskiego i confisto-

Szkoła ewangelicka w Dobrodzieniu [Guttentag], budowana w latach 1859–1860

Foto Otto Herrmann, 1903 • Zbiory Deutsche Fotothek, Dresden/MTRDZ

rium w Opolu 27 marca 1865 roku do parafii kościoła ewangelickiego w Dobrodzieniu zostało wcielone miasto i zamek Dobrodzień oraz 15 wsi. Ponadto z powiatu oleskiego – 14 miejscowości. W 1869 parafia została włączona do diecezji kluczborskiej. Szkołę podporządkowano superintendenturze w Kluczborku. Odnowiono kościół.

W związku z zaprzestaniem działalności okolicznych zakładów hutniczych, liczba członków gminy ewangelickiej ulegała przejściowo zmniejszeniu. W latach 1867 – 1871 – 1875 – 1879 – 1881 gmina liczyła odpowiednio 132 – 122 – 132 – 169 – 140 wiernych. W szkole wspieranej finansowo przez magistrat pracowało pięciu nauczycieli. W 1883 roku proboszczem parafii w Oleśnie, do której należeli ewangelicy

w Dobrodzieniu, został pastor Jan Salzwedel. Posługę pełnił do 1891 roku. Po nim parafię objął pastor Maximilian Adalbert Senkowski (Sekowski). Zdobył uznanie parafian i mieszkańców Olesna. Mimo, że po 1932 mieszkał we Wrocławiu, uhonorowano go nadając jednej z oleskich ulic nazwę Pastor-Sekowski-Strasse.

Samodzielną Parafię Ewangelicko-Augsburską w Dobrodzieniu utworzono 1 maja 1894 roku. Pierwszym proboszczem, w latach 1894–1913, był Ernst Kiock (ur. 2 IV 1865). Zamieszkał w pastarówce, wybudowanej w 1898 roku. Po zamknięciu miejscowej szkoły żydowskiej, grupa dzieci wyznawców religii mojżeszowej uczęszczała na lekcje do dobrodzieńskiej szkoły ewangelickiej.

Plebania ewangelicka w Dobrodzieniu [Guttentag], wybudowana w 1898 roku

Foto Otto Herrmann, 1903 • Zbiory Deutsche Fotothek, Dresden/MTRDZ

W 1904 roku w okolicach Dobrodzienia, nieopodal Bzinicy [Bzinitz], na gruntach należących do Gottfrieda von Lücken z Gwoździan [Gwosdzian] Czesi sudeccy – protestanci pochodzenia niemieckiego, potomkowie Husytów zakupili ziemię w gęsto zalesionym terenie. Wykarczowali połacie lasu i zamienili na pola uprawne. Wkrótce chęć osiedlenia na tym terenie wyraziło 358 osób – 103 mężczyzn, 116 kobiet i 139 dzieci. Na cześć cesarza Niemiec Wilhelma I – miejscowość nazwano Wilhelmshort (po czesku Vilémov, Vilémova Kolonie lub Vilémovi Hradec). Wieś wkrótce stała się samodzielną gminą. Na parcelach państwo niemieckie wybudowało 32 budynki mieszkalne dla tej samej ilości rodzin. Przybysze z Czech byli społecznością dobrze zorganizowaną i pracowitą. Stale

rozbudowywali swoje małe domostwa i tworzyli rodzinne gospodarstwa. Założyli szkołę, kasę zapomogowo-pożyczkową i straż pożarną. Oparcie religijne znaleźli w parafii ewangelickiej w Dobrodzieniu, która teraz liczyła 650 wyznawców, pochodzących z 35 okolicznych miejscowości. W Wilhelmshort mieszkańcy założyli cmentarz oraz wybudowali kaplicę, w której były odprawiane nabożeństwa żałobne przed pochówkiem zmarłego. Została tu pochowana Karoline Kleinert („Karolinka” – bohaterka ludowej piosenki), gdzie jej grób znajduje się po dziś dzień.

1 sierpnia 1909 roku ewangelicy uroczystie obchodzili 50-lecie istnienia swojej szkoły, o czym pisano w „Guttentager Stadtblatt”.

W 1913 roku proboszczem Parafii Ewangelicko-Augsburskiej

Rodzina Karoliny i Józefa Kreiczi (Kleinert) z okresu pobytu w Wilhelmshort

Zbiory rodz. Zając/MTRDZ

w Dobrodzieniu został Max Kasperczyk. Urodził się 23 III 1868 w Gross-Deutschen [Duczów Wielki] w pow. kluczborskim [Kreis Kreuzburg]. Ukończył studia teologiczne we Wrocławiu i Greifswald (Meklemburgia-Pomorze Przednie). Ordynowany w 1900, następnie był wikariuszem Instytutu Sióstr Diakonisek [Diakonissenanstalt] w Ząbkowicach Śl. [Frankenstein] oraz Wiązowie [Wansen]. W Dobrodzieniu sprawował również duszpasterstwo więźniów; co cztery tygodnie w kościele odbywały się dla nich nabożeństwa. Wraz z proboszczem parafii katolickiej Johannem Gładyschem i przewodniczącym wspólnoty żydowskiej weterynarzem Nathanem Hirschem, pastor Max Kasperczyk był przedstawicielem dobrodzieńskiej wspólnoty religijnej na oficjalnych uroczystościach środowiskowych. Zmarł 23 VI 1937 i został pochowany na cmentarzu ewangelickim w Dobrodzieniu. Nagrobek nadal istnieje.

1 lipca 1938 roku mianowanie na proboszcza Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Dobrodzieniu otrzymał Aleksander Neubert (ur. w 1910). Był ostatnim duchownym ewangelickim w Dobrodzieniu. Podczas drugiej wojny światowej został powołany do wojska niemieckiego. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Schongau, Oberbayern [Bawaria Górna] w południowych Niemczech.

W 1945 roku, w wyniku wyjazdu z Dobrodzienia i okolicznych wsi większości ewangelików, parafia ewangelicka przestała istnieć.

Wędrówkę do Niemiec oraz Czech podjęło też 45 rodzin z Wilhelmshorst. Opuszczone domostwa zajęli osadnicy z Zagłębia i repatrianci ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Świątynię w Dobrodzieniu przejęli katolicy, którzy przybyli do Dobrodzienia z Barszczowic na Ukrainie wraz z ks. proboszczem Kazimierzem Sowińskim. Przywieźli olejny obraz ukazujący scenę nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Pozostali w Dobrodzieniu protestanci zostali włączeni do parafii ewangelickiej, utworzonej w Lasowicach Wielkich.

Do naszych czasów przetrwały dwa cmentarze protestanckie. Husycki w Bzinicy Nowej [Wilhelmshorst] w okresie powojennym był systematycznie dewastowany. Ostatni pochówek na cmentarzu odbył się w 1961 roku, choć jest nieczynny od 1945 roku. Murowana kaplica również została zniszczona przez tzw. nieznanych sprawców. Od 2001 roku członkowie lokalnych stowarzyszeń wraz z młodzieżą szkolną okresowo porządkują nekropolię, ogrodzili ją i wykonali tablice informacyjno-edukacyjne. Cmentarz luterański w Dobrodzieniu, zwany potocznie „wanielickim” został założony w połowie XIX wieku. Z przekazów ustnych dowiadujemy się, że w okresie powojennym celowo pokrywano niemieckie napisy na pomnikach smołą, aby uchronić je od zniszczenia a potomków zmarłych parafian ocalić przed prześladowaniami. Ostatni pochówek odbył się tu w 1974 roku. Cmentarz podlega gminie i jest objęty ochroną konserwatora zabytków. Jest miejscem

zadbanym, porządkowanym najczęściej przez młodszych parafian z kościoła Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Kilkanaście nagrobków zachowało się w dobrym stanie.

W świątyni nadal znajduje się poewangelicka kamienna chrzcielnica. To nie tylko jedyna zachowana „pamiątka” z czasów istnienia parafii ewangelickiej w Dobrodzieniu, ale również symbol ekumenicznej ciągłości i trwałości chrześcijańskiej wiary i wzajemnego szacunku.

Źródła: A. Weltzel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag*, 1882 • J.G. Knie, *Alphabetisch-Statistisch-Topographische Uebersicht aller Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1830 • P. Mrozek, *Portrety wsi ziemi dobrodzińskiej. Historia i współczesność*, 2011 • Katalog zabytków sztuki w Polsce, tom VI – województwo katowickie, zeszyt 8 – powiat lubliniecki, 1960 • J. Tyrol, *Ciasna z Jeżową. Wsie i parafia*, 1999 • Dokument dotyczący założenia gminy ewangelickiej w Dobrodzieniu i budowy jego kościoła z dnia 10 sierpnia 1851 roku (niem., pol.), Muzeum Diecezjalne w Opolu • „Guttentager Stadtblatt” Nr. 31, 1909 • A. Pawlik, *Dzieje parafii ewangelickiej w Oleśnie Śl.*, [w:] *Rosenberger Treffen [Spotkanie Oleśnian]* • <http://www.parafiadobrodzien.eopolszczyzna.pl> • <http://www.lasowice.eu> • <http://niedziela.pl/artukul/30415> • https://www.dropbox.com/sh/6tgwpywpfide43/AABk5pxXH2Rlr1LSOj_TMM-CHa?dl=0 • <http://www.schloss-ellguth.de> • <http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/katowice/a/w-katowicach-odbylo-sie-nabozenstwo-konczone-obchody-500-lat-reformacji-wideozdjecia,12631534/>

Chrzcielnica ewangelicka
w katolickim kościele Nawiedzenia NMP w Dobrodzieniu

Foto P. Mrozek

Odciski pieczęci ewangelickich
z lat 1897–1898

Zbiory MTRDZ